

جوان‌ترین جواد

در ولادت امام محمدتقی علیه السلام

عبدالله نیازی

را به جماعت اقامه کنند. بعد از نماز، مردمان به هنگام خروج از مسجد آن درخت خشک شده خرما را سرسبز و پر میوه دیدند و از خرمای آن خوردند و از لذیذی و شیرینی آن خرما شگفت زده شدند.^۵

ثروت واقعی

گاه انسان‌هایی در اوج نیاز، به مقام بی‌نیازی از دیگران می‌رسند و گاه از آن سوی مردمانی که غرق در ثروت و نعمتند، هم‌چنان دست طلب و چشم طمع به مال دنیا دارند. اینان کاسه‌های گدایی خویش را به نزد صاحبان جاه و جلال دنیا می‌برند و غافلند که آنان خود نیازمند و زوال‌پذیرند؛ چرا که به گفته سعدی:

درویش و غنی بنده این خاک درند
آنان که غنی‌ترند محتاج‌ترند

تنها امیدگاه حقیقی که هرگز رنگ فنا و زوال نمی‌پذیرد، بارگاه قدس خداوندی است و هر که به این سرچشمه غنی اعتماد کند نه تنها محتاج این و آن نخواهد بود که حتی محبوب خلق و خدا می‌شود. این همان معنای سخن امام جواد علیه‌السلام است که می‌فرماید: «فردی که تنها تکیه‌گاهش پروردگار باشد به غنای واقعی می‌رسد و دیگران نیازمند او می‌شوند و آن کس که تقوا پیشه خود سازد، محبوب مردمان می‌شود.»^۶

شرافت واقعی

بعضی از مردمان، مال و منال، و گروهی نسب و نژاد را شرافت می‌دانند. پاره‌ای از مردم به جمال، برخی به ریاست و سرانجام عده‌ای نیز به گذشته‌های دور خویش می‌بالند. اما در منطق امام جواد علیه‌السلام شرافت واقعی و اصالت از آن دانشی است که زینت‌بخش فرد می‌گردد و بزرگواری و عظمت تنها با کسب فضایل روحی و معنوی حاصل می‌شود. آن امام همام در این باره می‌فرماید: «شریف واقعی فردی است که با شرافت دانش آراسته گردد و سیادت و بزرگواری حقیقی از آن کسی است که راه تقوا و خدانشناسی پیش گیرد.»^۷

کم‌گویی

سخن هر فرد معیار عقل و میزان درک و فهم اوست. با سخن گفتن زوایای ضمیر انسان روشن می‌شود، پس چه بهتر که انسان با گزیده‌گویی و کم‌گویی و دقت و تأمل در سخنان خویش تن و روان خود را از لغزش‌ها و آسیب‌ها مصون بدارد؛ زیرا زبان است که رازهای آدمی را فاش ساخته، سر نهان او را آشکار می‌سازد. امام جواد در بیان اهمیت مراقبت از زبان و گفتار چنین می‌فرماید: «[شخصیت] آدمی در زیر زبان خود پنهان است.»^۸

پی‌نوشت‌ها:

۱. مریم: ۱۲
۲. همان، آیات ۳۰، ۳۲
۳. سوره یحیی، ص ۵۲۵
۴. همان، ص ۵۲۲
۵. داستان‌هایی از امام کاظم و امام جواد علیهم‌السلام، ص ۱۳۹ (با تغییر)، اصول کافی، ج ۲، ص ۴۲۱
۶. نورالاصباح، ص ۲۲۰
۷. الفصول المهمه، ص ۲۵۷
۸. «المرء مخبوء تحت لسانه»، بخارالانوار، ج ۱۷، ص ۱۰۱

زدودن یک تردید

از آن‌جا که امام جواد علیه‌السلام در کودکی به منصب امامت رسید، طبعاً اولین پرسش در هنگام مطالعه زندگی ایشان آن است که چگونه یک نوجوان می‌تواند مسئولیت حساس و سنگین پیشوایی مسلمانان را بر عهده بگیرد؟ در پاسخ این سوال باید گفت: اگرچه دوران شکوفایی عقل و جسم انسان حد و مرز خاصی دارد که با رسیدن آن زمان، جسم و روان به حد کمال می‌رسند، ولی چه مانعی دارد که خداوند حکیم برای مصالحی این دوران را برای بعضی از بنندگان خاص خود کوتاه ساخته و در سال‌های کم‌تری خلاصه کند؟ در تاریخ بشر نیز همواره انسان‌هایی بوده‌اند که در پرتو لطف و عنایت خاصی که از سوی خالق جهان به آنان شده، در کودکی به مقام پیشوایی و رهبری امتی نائل شده‌اند. در قرآن کریم داستان اعطای رسالت به حضرت یحیی علیه‌السلام در کودکی^۱ و سخن گفتن حضرت عیسی^۲ در گاهواره شاهدهی بر این معناست.

الهام غیبی

بدون تردید، امامت اعجاز‌آمیز امام جواد علیه‌السلام جز با اتصال آن امام به منبع سرشار علم الهی شدنی نیست. این امر مبتنی بر بنیادهای پوشیده و غیبی جهان است. آن کس که بتواند در چنین سن و سالی رهبری قومی را که در سرزمین‌های دور و نزدیک گسترده بودند، عهده‌دار شود و در برابر تهاجم انبوه دشمنان از پای نلغزد و پایدار بماند، هاله‌ای از الهام غیبی را برگرد وجود خویش دارد. همین امر بود که بر ایمان پیروان آن حضرت به مفهوم سترگ امامت می‌افزود و گام‌هایشان را در طریق اطاعت از آن امام همام راست‌تر می‌کرد.

مناظرات امام جواد علیه‌السلام

عهده داری رهبری در خردسالی، نخستین بار درباره امام جواد علیه‌السلام تحقق یافت. سن کم آن حضرت حتی عده‌ای از شیعیان را درباره مسأله امامت به تردید انداخته بود. این امر از یک سو و رواج و رونق بسیاری از مکتب‌های فکری که حمایت مادی و معنوی حکومت وقت را نیز به همراه داشتند و این امر با عقل‌ظاهرین آنان توجیه شدنی نبود، از سوی دیگر باعث شد که پیوسته سوالات سخت و پیچیده از محضر امام جواد علیه‌السلام مطرح شود و آن حضرت را در میدان مناظرات علمی با بزرگان و دانایان بیازمایند. اما امام جواد در پرتو علم امامت در همه این بحث‌ها و مناظرات علمی با پاسخ‌های قاطع و روشن‌گر، هرگونه شک و تردید را درباره پیشوایی خود از بین برد و امامت خود و نیز اصل امامت را تثبیت کرد. به همین دلیل بعد از او در دوران امامت حضرت هادی (که او نیز در کودکی به امامت رسید) این موضوع، مشکلی ایجاد نکرد؛ چرا که برای همه روشن شده بود که خردسالی دخالتی در بر خور داری از این منصب خدایی ندارد.^۴

شکوفه‌های اعجاز

امام جواد علیه‌السلام از مدینه می‌آمد و اینک در شهر کوفه، مردم به استقبالش آمده بودند. در هنگام نماز واپسین، برای آن حضرت کوزهای آب آوردند تا در کنار درخت خشکیده خرمایی وضو بگیرند و نماز

